

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни
«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітня програма: «Міжнародні відносини»
вид дисципліни: за вибором
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: к. філос. н. Баталов О.А.

1. НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ (РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ)

ЛЕКЦІЯ 1. Поняття сучасних міжнародних відносин.

Час проведення – 2 год.

Міжнародні відносини: історія та сучасність. Сучасні теорії міжнародних відносин (неомарксизм, неолібералізм, неовеберіанство, неореалізм і т.д.). Особливості міжнародних відносин у сучасному світі.

Література:

Основна: 6, 8, 9, 12.

Додаткова: 10, 11, 17.

ЛЕКЦІЯ 2. Державна зовнішня політика та міжнародні неурядові відносини.

Час проведення – 2 год.

Особливості державної зовнішньої політики, її зв'язок із внутрішньою. Цілі державної зовнішньої політики. Наднаціональні та міждержавні організації (ООН, ЄС, СОТ, НАТО, ОДКБ і т.д.).

Міжнародні неурядові відносини (економічні, культурні, соціальні, антрополого-географічні, тощо). Роль ТНК у сучасних міжнародних відносинах.

Література:

Основна: 4, 12, 14.

Додаткова: 9, 16, 17.

ЛЕКЦІЯ 3. Основні характеристики сучасної системи міжнародних відносин.

Час проведення – 2 год.

Правове наповнення сучасних міжнародних відносин. Світова / регіональна економіка та міжнародні відносини. Вестфальський світ, Віденський конгрес, Ялтинсько-Потсдамський світ. Геополітика та міжнародні відносини.

Література:

Основна: 2, 6, 7, 8, 15.

Додаткова: 3, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 18, 20, 22, 23.

ЛЕКЦІЯ 4. Тенденції розвитку міжнародних відносин у сучасному світі.

Час проведення – 2 год.

Основні тенденції розвитку міжнародних відносин у сучасному світі. Особливості кризи гегемонії в сучасній капіталістичній світ-економіці. Геополітична «велика шахівниця»: основні гравці, ходи та комбінації. Вплив цивілізаційної ідентифікації на міжнародні відносини. Особливості безпекової інтеграції в сучасному світі.

Література:

Основна: 1, 2, 6, 8, 12, 15.

Додаткова: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 22, 25.

ЛЕКЦІЯ 5. Глобалізація та постглобалізація в сучасному світі.

Час проведення – 4 год.

Поняття глобалізації. Зміни, що відбуваються в сучасному світі в результаті глобалізації. Основні концепції глобалізації (теорії У. Бека, Дж. Стігліца, Е. Гідденса, Ф. Фукуяма, Дж. Розенау, Р. Робертсона та ін.). Цикли глобалізації. Марксистська теорія як основа світ-системного аналізу. Світ-системний аналіз про феномен глобалізації.

Поняття постглобалізації. Криза неолібералізму в сучасному світі, пошук нових моделей розвитку (неокейнсіанство, розбудова регіональних ринків і т.д.). Політика Д. Трампа і Б. Джонсона в контексті постглобалізації.

Література:

Основна: 1, 15.

Додаткова: 2, 3, 8, 11, 12, 18.

ЛЕКЦІЯ 6. Геополітика у сучасних міжнародних відносинах.

Час проведення – 4 год.

Основні геополітичні теорії (концепції А. Мехена, Х. Маккіндера, Н. Спайкмена, Р. Челена, Ф. Ратцеля, К. Хаусхофера, Зб. Бжезінського і т.д.).

«Центри сили» у сучасних міжнародних відносинах та їх «периферія». Основні напрямки конфліктів між «великими державами» у сучасному світі.

Література:

Основна: 2, 7, 9.

Додаткова: 10, 12, 13, 14, 15.

ЛЕКЦІЯ 7. Тенденції розвитку міжнародних відносин згідно світ-системному аналізу.

Час проведення – 4 год.

Виникнення світ-системи та її еволюція протягом 5 тис. років історії (концепція А.Г. Франка). Переміщення центру економічного домінування з Азії до Середземномор'я, Західної Європи та Північної Америки. «Центр» і «периферія» в світ-системі. «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст.» як основна робота Ф. Броделя.

Міні-системи та світ-системи (концепція І. Валлерстайна). Світ-імперії та світ-економіки, їх відмінність. «Цикли гегемонії» в історії світ-економіки (Нідерланди, Велика Британія, США). Закономірності набуття державою статусу гегемонії. Особливості сучасної кризи гегемонії США за І. Валлерстайном. Варіанти розвитку подій по «заклучній кризі» гегемонії.

«Системні цикли накопичення» за Дж. Аррігі (генуезько-іберійський, голландський, британський, американський). Фази накопичення капіталу (матеріальна та фінансова експансії держави-гегемона). Особливості «сигнальної» та «заклучної» кризи гегемонії. Варіанти еволюції світ-економіки по завершенні «заклучної кризи» гегемонії США.

Література:

Основна: 1, 3.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 8, 19, 20, 24.

ЛЕКЦІЯ 8. Культурний чинник у міжнародних відносинах.

Час проведення – 2 год.

Вплив культури на міжнародні відносини. «Велика (історична) культура» та «локальна культура». Поняття «цивілізація» та «цивілізації», їх відмінність. Цивілізації в сучасних міжнародних відносинах: співпраця, об'єднання чи конфлікт?

Література:

Основна: 9, 12, 15.

Додаткова: 3, 9, 11, 22, 23.

ЛЕКЦІЯ 9. Безпека у міжнародних відносинах.

Час проведення – 4 год.

Загрози безпеці в сучасних міжнародних відносинах (тероризм, гібридні війни і т.д.) та методи протидії їм. Інтерпол: основні завдання та особливості функціонування. Воєнно-політичні блоки в сучасному світі (НАТО, ОДКБ, АНЗЮС, Регіональна система оборони, Північноєвропейський оборонний союз).

Література:

Основна: 4, 5, 7, 9, 10, 11, 13.

Додаткова: 1, 10, 15, 16, 21, 22.

ЛЕКЦІЯ 10. Україна в сучасних міжнародних процесах.

Час проведення – 4 год.

Аналіз ролі України в сучасних міжнародних процесах: «периферія», але «третій» чи «другий» світ? Економічна та воєнна логіки зміни державою свого становища з «периферії» на «напівпериферію» / «центр» (дослідження китайського, сингапурського, німецького, японського, південнокорейського, чилійського, турецького та центрально-європейського успішних прикладів). Окреслення варіантів для України, оцінка їх вірогідності. Україна та світова геополітична «гра» (Україна в геополітичних проектах США, ЕС та РФ). «Новий курс» президента В.Зеленського в контексті міжнародних викликів для України.

Література:

Основна: 2, 14.

Додаткова: 7, 10, 11, 14, 16, 20.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

ТЕМА 1. Поняття сучасних міжнародних відносин.

Практичне заняття 1.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Міжнародні відносини: історія та сучасність.
2. Неомарксизм про сучасні міжнародні відносини.
3. Неолібералізм про сучасні міжнародні відносини.
4. Неовеберіанство про сучасні міжнародні відносини.
5. Неореалізм про сучасні міжнародні відносини.
6. Особливості міжнародних відносин у сучасному світі.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 2 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; розрізняти наукові теорії, що досліджують міжнародні відносини.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Неомарксистська теорія про сучасні міжнародні відносини.
 - 2) Неоліберальна теорія про сучасні міжнародні відносини.
 - 3) Неовеберіанська теорія про сучасні міжнародні відносини.
 - 4) Неореалістська теорія про сучасні міжнародні відносини.

Література:

Основна: 6, 8, 9, 12.

Додаткова: 10, 11, 17.

ТЕМА 2. Держана зовнішня політика та міжнародні неурядові відносини.

Практичне заняття 2.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Зовнішня та внутрішня політика держави.
2. Цілі державної зовнішньої політики.
3. Наднаціональні та міждержавні організації.
4. Міжнародні неурядові відносини.
5. Роль ТНК у сучасних міжнародних відносинах.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).

3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 2 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; дослідити конкретні приклади співвідношення держаної зовнішньої політики та міжнародних неурядових відносин.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

- 1) Цілі зовнішньої політики національної держави.
- 2) Цілі зовнішньої політики України.
- 3) Вплив наднаціональних організацій на національну державу в сучасному світі.
- 4) Міжнародні неурядові відносини: приклади і загальні тенденції розвитку.
- 5) Вплив ТНК на суверенітет національних держав.

Література:

Основна: 4, 12, 14.

Додаткова: 9, 16, 17.

ТЕМА 3: Основні характеристики сучасної системи міжнародних відносин.

Практичне заняття 3.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Правове наповнення сучасних міжнародних відносин.
2. Світова / регіональна економіка та міжнародні відносини.
3. Світопорядки (Вестфальський світ, Віденський світ, Ялтинсько-Потсдамський світ).
4. Вплив геополітики на міжнародні відносини.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 2 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; проаналізувати особливості таких світопорядків, як Вестфальський світ, Віденський конгрес, Ялтинсько-Потсдамський світ, розкрити їх відмінності.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

- 1) Вплив світової економіки на міжнародні відносини.
- 2) Регіональна економіка та міжнародні відносини.
- 3) Вестфальський світ.
- 4) Віденський світ.

- 5) Ялтинсько-Потсдамський світ.
- 6) Геополітика у сучасному світі.

Література:

Основна: 2, 6, 7, 8, 15.

Додаткова: 3, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 18, 20, 22, 23.

ТЕМА 4: Тенденції розвитку міжнародних відносин у сучасному світі.

Практичне заняття 4.

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Зміна гегемонії в сучасній світ-економіці (за світ-системною теорією).
2. Геополітична «велика шахівниця»: основні гравці, ходи та комбінації.
3. Вплив цивілізаційної ідентичності на міжнародні відносини.
4. Безпекова інтеграція в сучасному світі.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 2 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; виокремити основні тенденції розвитку міжнародних відносин у сучасному світі.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) І. Валлерстайн про зміну гегемонії в сучасній світ-економіці.
 - 2) Дж. Аррігі про зміну гегемонії в сучасній світ-економіці.
 - 3) «Велика шахівниця» Зб. Бжезінського.
 - 4) Особливості безпекової інтеграції в сучасному світі.

Література:

Основна: 1, 2, 6, 8, 12, 15.

Додаткова: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 22, 25.

ТЕМА 5: Глобалізація та постглобалізація в сучасному світі.

Практичне заняття 5.

Час проведення – 4 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття глобалізації.
2. Основні концепції глобалізації.
3. Цикли глобалізації.

4. Поняття постглобалізації.
5. Криза неолібералізму в сучасному світі, пошук нових моделей розвитку.
6. Політика Д. Трампа і Б. Джонсона в контексті пост глобалізації.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 4 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Зміни, що відбуваються в сучасному світі в результаті глобалізації.
 - 2) Теорія глобалізації У. Бека.
 - 3) Теорія глобалізації Дж. Стігліца.
 - 4) Теорія глобалізації Е. Гідденса.
 - 5) Теорія глобалізації Ф. Фукуями.
 - 6) Теорія глобалізації Дж. Розенау.
 - 7) Теорія глобалізації Р. Робертсона.
 - 8) Політика Д. Трампа і Б. Джонсона в контексті постглобалізації.
3. Написати вільне есе на тему «Яка тенденція превалює у сучасному світі – глобалізаційна чи постглобалізаційна?».

Література:

Основна: 1, 15.

Додаткова: 2, 3, 8, 11, 12, 18.

ТЕМА 6. Геополітика у сучасних міжнародних відносинах.

Практичне заняття 6.

Час проведення – 4 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Країни – «центри сили» у сучасних міжнародних відносинах.
2. Країни – «периферії» у сучасних міжнародних відносинах.
3. Основні напрямки конфліктів між «великими державами» у сучасному світі.
4. Україна на сучасній геополітичній «шахівниці».

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 4 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Концепції А. Мехена.
 - 2) Теорія Х. Маккіндера.
 - 3) Теорія Н. Спайкмена.
 - 4) Концепція Зб. Бжезінського.
 - 5) Концепція Ф. Ратцеля.
 - 6) Теорія К. Хаусхофера.
3. Написати вільне есе на тему «Україна в сучасній геополітиці».

Література:

Основна: 2, 7, 9.

Додаткова: 10, 12, 13, 14, 15.

ТЕМА 7. Тенденції розвитку міжнародних відносин згідно світ-системному аналізу.**Практичне заняття 7.**

Час проведення – 4 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Міні-системи та світ-системи.
2. Світ-імперії та світ-економіки.
3. Держава-гегемон у світ-економіці.
4. Особливості сучасної гегемонії.
5. «Сигнальна» та «заклучна» кризи гегемонії.
6. Варіанти розвитку подій по «заклучній кризі» сучасної гегемонії.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 4 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Переміщення центру економічного домінування з Азії до Середземномор'я, Західної Європи та Північної Америки.
 - 2) «Центр» і «периферія» у світ-системі.
 - 3) «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст.» як основна робота Ф. Броделя.
 - 4) «Системні цикли накопичення капіталу».
 - 5) Фази накопичення капіталу.

Література:

Основна: 1, 3.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 8, 19, 20, 24.

ТЕМА 8. Культурний чинник у міжнародних відносинах.**Практичне заняття 8.**

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Основні культурні процеси в сучасних міжнародних відносинах.
2. «Цивілізація» чи «цивілізації»: що є актуальнішим для сучасного світу?
3. Цивілізації в історії людства та в сучасному світі.
4. Основні теорії цивілізацій.
5. Цивілізації в сучасному світі: співпраця, об'єднання чи зіткнення?

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 2 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Теорія цивілізацій О.Шпенглера.
 - 2) Теорія цивілізацій А. Тойнбі.
 - 3) Теорія «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
 - 4) До якої цивілізації належить Україна?
3. Написати вільне есе на тему «Чи є Україна цивілізаційно «розколотою» країною?».

Література:

Основна: 9, 12, 15.

Додаткова: 3, 9, 11, 22, 23.

ТЕМА 9. Безпека у міжнародних відносинах.**Практичне заняття 9.**

Час проведення – 4 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Тероризм як загроза безпеці в сучасному світі.
2. Інтерпол: основні завдання та особливості функціонування.
3. Збройні конфлікти як загроза безпеці в сучасному світі.

4. Гібридна війна як загроза безпеці в сучасному світі.
5. Інформаційна складова гібридної війни.
6. Воєнно-політичні блоки в сучасному світі.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 4 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Основні методи протидії терористичній загрозі у сучасному світі.
 - 2) Основні методи протидії загрозі збройних конфліктів у сучасному світі.
 - 3) Україна та гібридна війна.
 - 4) Які воєнно-політичні блоки є / формуються в сучасному світі?
3. Підготувати вільне есе на тему «Чи є членство у НАТО (або будь-якому іншому воєнно-політичному блоці) запорукою безпеки для України?»

Література:

Основна: 4, 5, 7, 9, 10, 11, 13.

Додаткова: 1, 10, 15, 16, 21, 22.

ТЕМА 10. Україна в сучасних міжнародних процесах.

Практичне заняття 10.

Час проведення – 4 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Роль України в сучасних міжнародних процесах: «периферія», але «третій» чи «другий» світ?
2. Перспективи переходу України до центру сучасної світ-економіки.
3. Україна та світова геополітична «гра» (Україна в геополітичних проектах США, ЕС та РФ).
4. «Новий курс» президента В.Зеленського в контексті міжнародних відносин.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Доповіді із заздалегідь визначених питань (усно або завдяки мультимедійній презентації).
3. Доповнення та/або уточнення після виступу іншого студента.

Самостійна робота – 4 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою, бути готовими відповісти на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття; проаналізувати роль України в сучасних міжнародних процесах.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

1) Україна: «міст», «фронтір», «нейтральний гравець», «об'єкт впливу», «ініціатор регіональної інтеграції» чи щось інше?

2) Україна як периферія сучасної світ-системи та перспективи її переходу до центру.

3) 30 років незалежності: час втрачених можливостей або час системних трансформацій?

3. Написати формальне есе на тему «Україна в сучасних міжнародних процесах».

Література:

Основна: 2, 14.

Додаткова: 7, 10, 11, 14, 16, 20.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ з використанням Microsoft PowerPoint

Мультимедійна презентація – інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність.

Загальні вимоги: наявність титульного слайду, на якому зазначаються: тема доповіді, ПІБ студента, навчальна група та факультет; дотримання єдиного стилю оформлення усіх слайдів; дотримання правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках і т.д.); перелік використаних джерел (на останньому слайді); загалом повинно бути не менше 15 слайдів.

Вимоги до дизайну: використання корпоративного шаблону факультету (наявність на всіх слайдах назви, логотипу та електронної адреси факультету МЕВ та ТБ); використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту); при виборі кольору тексту та заливки діаграм дотримуватись правила 3-х кольорів – використовувати три основні кольори та їх відтінки; уникати зміни фону слайдів (у виключних випадках, використовувати комфортні тони).

Вимоги до вмісту слайдів: на слайді бажано подавати: одне ключове поняття; 7–8 рядків тексту; одну діаграму з аналітичним коментарем; одну схему SmartArt; зміст презентації має відповідати меті та завданням доповіді; розташування інформації на слайді – переважно горизонтальне, зверху вниз по головній діагоналі; найбільш важлива інформація має розташовуватися в центрі екрану; якщо на слайді картинка – напис розміщується під нею.

Вимоги до тексту: стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність тексту; для подання текстового матеріалу використовувати шрифт з розміром – 20 пт, мінімально і лише у виключних випадках – 14 пт; використовувати шрифти без зарубок і не більше 1–2-х варіантів шрифтів; довжина рядка не більше 36 знаків; відстань між рядками рекомендована усередині абзацу 1,5, а між –абзаців – 2 інтервали; форматовувати текст по ширині, не допускати «рваних» країв тексту; підкреслення використовується лише в гіперпосиланнях.

Вимоги до візуального і анімаційного ряду: матеріал має бути структурований, у тому числі в схемах та організаційних діаграмах; матеріал за потреби необхідно підкріплювати доречними графічними зображеннями та відео-фрагментами; цифрові дані краще представляти у вигляді таблиць та діаграм, витриманих у стриманих кольорах;

давати посилання на мультимедійний зміст через функцію гіперпосилання; якість зображення (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення); якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів); ефекти анімації застосовувати для акцентування уваги на визначених моментах, поетапного виведення вмісту слайду на екран, для демонстрації руху або послідовності дій.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ЕСЕ

Есе – самостійна творча письмова робота, ознакою якої є особистісний характер осмислення проблеми, невеликий обсяг, вільна композиція.

Мета есе полягає в розвитку навичок самостійного творчого мислення та письмового послідовного викладу власних думок.

Есе дозволяє авторові навчитися чітко й грамотно формулювати власні думки, структурувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати власні висновки; володіти науковим стилем мовлення.

Есе виражає індивідуальні враження й міркування автора з конкретного приводу або предмету й не претендує на вичерпне дослідження. Відносно обсягу й функції межує з одного боку з науковою статтею та літературним нарисом, з іншого боку – з філософським трактатом. Есеїстичному стилю властиві образність, рухливість асоціацій, нерідко антитиповість мислення.

Види есе:

1) Вільне – невеликий обсяг (7–10 речень); вільна форма і стиль викладу; довільна структура; обов'язкова вимога – наявність позиції автора.

2) Формальне – дотримання структури тексту; наявність відповідних компонентів (тези, аргументи, приклади, оцінювальні судження, висновки); обґрунтування (аргументування) тези.

Види формального есе:

- інформаційне (есе-розповідь, есе-визначення, есе-опис);
- критичне;
- есе-дослідження (порівняльне есе, есе-протиставлення, есе причини-наслідку, есе-аналіз).

Вимоги до формального есе:

1. Обсяг есе – 2–3 сторінки тексту (200–300 слів).
2. Есе повинно сприйматися як цілісний твір, ідея якого зрозуміла й чітка.
3. Кожен абзац есе розкриває одну думку.
4. Необхідно писати стисло і ясно. Есе не повинно містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора.
5. Есе має відрізнятися чіткою композиційною побудовою, бути логічним за структурою. В есе, як і в будь-якому творі, повинна простежуватися внутрішня логіка, що визначається, з одного боку, авторським підходом до обговорюваного питання, а з іншого – самим питанням. Необхідно уникати різких стрибків від однієї ідеї до іншої, думка має розкриватися послідовно.
6. Есе повинно засвідчити, що його автор знає й осмислено застосовує теоретичні поняття, терміни, узагальнення, ідеї.
7. Есе має містити переконливе аргументування порушеної проблеми.

Есе повинне містити: чіткий виклад суті поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми.

Структура формального есе:

Есе складається з таких частин – вступ, основна частина, висновок.

Вступ – обґрунтування вибору теми есе (1–2 абзаци). На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати тезу, яку ви розкриєте в основній частині. У вступі фокусується увага на проблематиці есе, ставляться ключові питання. Не зайвим буде вказівка на актуальність (значимість для сучасного суспільства) зазначеної в есе проблеми. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на які ви збираєтеся знайти відповідь у ході свого дослідження. При роботі над вступом можуть допомогти відповіді на наступні питання: «Чи потрібно давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?», «Чому тема, яку я розкриваю, є важливою в даний момент?», «Які поняття будуть залучені в мої міркування?», «Чи можу я розділити тему на трохи більше дрібних підтем?» і т.д. Використовуйте «пастки» для залучення уваги, такі як: цитата, вірш, питання, роздуми, незвичайні факти, ідей або смішні історії. Немає необхідності висловлювати в першій пропозиції основну думку. Уникайте таких фраз, як «Це есе про...» або «Я збираюся говорити про...».

Основна частина – теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання (3–5 абзаци). Ця частина припускає обґрунтування основних думок, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій. Тут мало погодитися або не погодитися з чиеюсь думкою, необхідно продовжити або доповнити її. Аргументи повинні бути послідовними. Кожна думка має підкріплюватися доказами. У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один абзац повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ. Висловлюйте власні думки зрозуміло. Підкріплюйте основні ідеї фактами, роздумами, ідеями, яскравими описами, цитатами або іншою інформацією чи матеріалами. Один зі засобів визначення основних пунктів есе та логічності висвітлення теми в цілому – використання підзаголовків для позначення в головній частині ключових моментів аргументованого викладення.

Висновок – узагальнення й аргументовані висновки до теми, які підсумовують есе або ще раз вносять пояснення, підкріплюють зміст і значення викладеного в основній частині (1–2 абзаци). Продемонструйте вашу позицію щодо порушеної проблеми. Методи, що рекомендують для складання висновку: повторення, ілюстрація, цитата. Висновок може містити такий дуже важливий, що доповнює есе, елемент як вказівка на застосування дослідження, на розвиток взаємозв'язків з іншими проблемами.

При оцінюванні есе в центрі уваги знаходиться: здібність розуміти, оцінювати та встановлювати зв'язки між ключовими моментами проблем та запитань; уміння диференціювати протилежні підходи та моделі, застосовуючи їх до емпіричного матеріалу або дискусії з принципових питань; здібність критично та незалежно оцінити наявні дані, точку зору, позицію, аргументи; здатність до застосування аналітичних підходів, моделей.

3. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Передбачено написання курсової роботи (30 год.).

Теми курсових робіт:

1. Основні системи міжнародних відносин.
2. Особливості міжнародних відносин у сучасному світі.
3. Криза сучасної системи міжнародних відносин.
4. Державна зовнішня політика та міжнародні відносини.
5. Вплив наднаціональних та міждержавних організацій на міжнародні відносини.
6. Вплив неурядових організацій та міжнародні відносини.
7. Роль ТНК у сучасних міжнародних відносинах.

8. Вплив геополітики на сучасні міжнародні відносини.
9. Основні напрямки конфліктів між «великими державами» у сучасному світі.
10. Вплив глобалізації на міжнародні відносини.
11. Постглобалізація та сучасні міжнародні відносини.
12. Вплив культури та цивілізаційної ідентифікації на міжнародні відносини.
13. Основні міжцивілізаційні конфлікти в сучасному світі.
14. Світ-системний аналіз про сучасні міжнародні відносини.
15. «Центр» та «периферія» в сучасних міжнародних відносинах.
16. Особливості сучасної кризи гегемонії за І. Валлерстайном та Дж. Аррігі.
17. Тероризм як загроза безпеці в сучасних міжнародних відносинах.
18. Війна як загроза безпеці в сучасних міжнародних відносинах.
19. Гібридні війни в сучасному світі.
20. Україна в сучасних міжнародних відносинах.
21. Національні інтереси України на міжнародній арені.
22. Перспективи покращення місця і ролі України в міжнародних відносинах.
23. Міжнародні виклики безпеці та Україна.
24. Україна: європейська та євроатлантична інтеграція.
25. Перспективи вирішення проблемних питань між Україною та РФ.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Кожна робота повинна містити такі обов'язкові частини:

1. Титульна сторінка.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина.
5. Висновки (до кожного розділу основної частини та загальні).
6. Список використаних джерел (не менше 25).

Загальний обсяг курсової роботи – 25-35 сторінок. Текст курсової роботи набирається на комп'ютері через 1,5 інтервалу на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути скрізь однаковий – 1,25 см. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані, нумерація наскрізна (номер сторінки проставлять в правому верхньому куті аркуша). Друкування тексту проводиться на одній стороні аркушу.

У курсовій роботі студент повинен:

- глибоко і всебічно розкрити зміст обраної теми;
- показати розуміння тенденцій розвитку сучасних світових міжнародних відносин;
- продемонструвати вміння працювати з літературою, аналізувати прочитаний матеріал, робити висновки та аргументовано відстоювати власну точку зору.

Наявність у курсовій роботі таблиць, графіків, схем, діаграм і т.д. не є обов'язковим елементом, але вони покращують якість дослідження та добавляють бали за виконану роботу.

Особливу увагу під час написання курсової роботи слід приділити дискусійним питанням теорії і практики сучасних міжнародних відносин. Якщо в наведеній у роботі літературі відсутня єдина точка зору з питань, що досліджуються, студенту необхідно назвати думки декількох авторів, порівняти їх, дати їм критичну оцінку та висловити власні міркування.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ, ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ РОБІТ

Перелік питань до заліку:

1. Неомарксизм про сучасні міжнародні відносини.
2. Неовеберіанство про сучасні міжнародні відносини.
3. Неолібералізм про сучасні міжнародні відносини.
4. Неореалізм про сучасні міжнародні відносини.
5. Цілі державної зовнішньої політики.
6. Наднаціональні та міждержавні організації.
7. Міжнародні неурядові відносини.
8. Роль ТНК у сучасних міжнародних відносинах.
9. Геополітика та міжнародні відносини.
10. Геополітична «велика шахівниця»: основні гравці, ходи та комбінації.
11. «Центри сили» у сучасних міжнародних відносинах та їх «периферія».
12. Основні напрямки конфліктів між «великими державами» у сучасному світі.
13. Особливості кризи гегемонії в сучасній капіталістичній світ-економіці.
14. Вплив культури на міжнародні відносини.
15. Особливості безпекової інтеграції в сучасному світі.
16. Поняття глобалізації.
17. Цикли глобалізації.
18. Світ-системний аналіз про феномен глобалізації.
19. Поняття постглобалізації.
20. Виникнення світ-системи та її еволюція протягом 5 тис. років історії (концепція А.Г. Франка).
21. «Центр» і «периферія» в світ-системі.
22. «Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV—XVIII ст.» Ф. Броделя.
23. Міні-системи та світ-системи (концепція І. Валлерстайна).
24. «Цикли гегемонії» в історії світ-економіки (концепція І. Валлерстайна).
25. Особливості сучасної кризи гегемонії США за І. Валлерстайном.
26. «Системні цикли накопичення» за Дж. Аррігі (генуезько-іберійський, голландський, британський, американський).
27. Фази накопичення капіталу (матеріальна та фінансова експансії держави-гегемона).
28. Особливості «сигнальної» та «заключної» кризи гегемонії.
29. Вплив культури на міжнародні відносини.
30. «Велика (історична) культура» та «локальна культура».
31. Поняття «цивілізація» та «цивілізації», їх відмінність.
32. Цивілізації в сучасних міжнародних відносинах.
33. Цивілізаційна ідентичність в міжнародних відносинах: історія та сучасність.
34. Основні загрози безпеці в сучасних міжнародних відносинах (тероризм, гібридні війни і т.д.).
35. Методи протидії загрозам безпеці в сучасних міжнародних відносинах.
36. Інтерпол: основні завдання та особливості функціонування.
37. Воєнно-політичні блоки в сучасному світі.
38. Україна в сучасних міжнародних процесах.
39. Перспективи покращення для України свого становища в міжнародних процесах.
40. Україна та світова геополітична «гра».
41. Сучасні міжнародні виклики для України.
42. «Новий курс» президента В.Зеленського та міжнародні відносини.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Балацкий Е.В. Концепция циклов накопления Дж. Арриги и ее приложения. / Terra Economicus. 2018. Том 16. № 1. С. 155–159. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/2018/08/03/1251869381/3%20balackiy.pdf> (дата звернення: 20.08.2020).
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его стратегические императивы. – М.: АСТ, 2017. – 256 с.
3. Валлерстайн И. Есть ли будущее у капитализма? – М.: Территория будущего, 2015 г. – 320 с.
4. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник / [О.В. Баула, Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна, Н.М. Галазюк та ін.] за заг. ред. О.М. Лютак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 376 с.
5. Інтеграція України в Європейське інформаційне суспільство: виклики та завдання / за заг. ред. Пазюка А. В. К. : ФОП Клименко, 2014. – 2012 с.
6. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин: Курс лекцій. – Львів, 2015.
7. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти. – К.: Либідь, 2017. – 352 с.
8. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – Київ: ФАДА, ЛТД. – 2015. – 224 с.
9. Лісовський П.М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : Навч. посіб. – К.: Кондор-Видавництво, 2017. – 156 с.
10. Марущак А. І. Міжнародне співробітництво у боротьбі з транснаціональною кіберзлочинністю / Інформація і право. – 2018. – № 3 (26). С. 104–110. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/12_9.pdf (дата звернення: 20.08.2020).
11. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Новый инструмент политики. — М.: Алгоритм, 2015. — 256 с.
12. Стройко Т.В. Міжнародні організації: Навч. Посібник. – К.: Кондор-Видавництво, 2018. – 250 с.
13. Ткачук Н. І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять / Інформація і право. – 2018. – № 2 (25). С. 17–30. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/4_8.pdf (дата звернення: 20.08.2020).
14. Фісун О.А. Неформальні інститути та неопатримоніальна демократія в Україні // Агора. – 2016. – Випуск 17. - С.9-13.
15. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М. АСТ, 2017. – 576 с.

Допоміжна література

1. Барабаш В.В., Бордюгов Г.А., Котеленец Е.А. Государственная пропаганда и информационные войны. Учебное пособие. – М.: АИРО-XXI, 2015. – 400 с.
2. Бауман З. Ретротопия. – М.: ВЦИОМ, 2019. – 160 с.
3. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2004. – 188 с.
4. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV—XVIII вв. Т. 1. Структуры повседневности: возможное и невозможное / Ф. Бродель; [пер. с фр. Л.Е. Куббеля; вступ. ст. и ред. Ю.Н.Афанасьева]. – 2-е изд. – М.: Весь мир, 2006. – 592 с.
5. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV—XVIII вв. Т. 2. Игры обмена / Ф. Бродель; [пер. с фр. Л.Е. Куббеля]. – 2-е изд. – М.: Весь мир, 2006. – 672 с.

6. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV—XVIII вв. Т. 3. Время мира / Ф. Бродель; [пер. с фр. Л.Е. Куббеля]. – 2-е изд. – М.: Весь мир, 2006. – 752 с.
7. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн / Пер. с англ. П.М. Кудюкина. Под общей ред. канд. полит. наук Б.Ю. Кагарлицкий – СПб.: Университетская книга, 2001. – 248 с.
8. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / И. Валлерстайн; [пер. с англ. под ред. Б.Л. Иноземцева]. – М.: Логос, 2003. – 368 с.
9. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. з англ. Н. Поліщук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 100 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека)
10. Гудби Д. Стратегия стабильного мира. Навстречу Евроатлантическому сообществу безопасности / Д. Гудби, П. Бувальда, Д. Тренин. – М.: Международные отношения, 2003. – 208 с.
11. Денчев К. Феномен антиглобализма : учеб. пособие для вузов / Камен Денчев. — М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. — 218 с. — (Гос. ун-т – Высшая школа экономики).
12. Классика геополитики, XIX век: Сборник (Сост. К. Королев). – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 718 с.
13. Классика геополитики, XX век: Сборник (Сост. К. Королев). – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 741 с.
14. Левенець С. В. Механізми впливу організованих груп інтересів на політику національної безпеки України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. – К., 2019.
15. Пелих А. О. Военно-політичні моделі держав в управлінні національною безпекою євроатлантичних і пострадянських країн. Дисертація на здобуття наукового ступеня к.держ.упр. – К., 2017.
16. Политология. Учеб. пособие для вузов / Под ред. Н.И. Сазонова. – Харьков: «Фолио», 2001. – 831 с.
17. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
18. Сорос Дж. О глобализации / Джордж Сорос ; пер. с англ. А. Башкирова. — М. : Изд-во Эксмо, 2004. — 224 с.
19. Фисун А. Мир-системный анализ и динамика циклов мировой гегемонии: новый синтез? / Александр Фисун // Ойкумена. – 2003. – № 1. – С. 134–159.
20. Фісун О.А. Цикли гегемонії, нова картографія постсучасного світу і глобалізація: пошук стратегії для України / О. А. Фісун // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Питання політології». – 2003. – № 592. – С. 69–86.
21. Целуйко В.О. Типологізація недержавних збройних формувань / В'ячеслав Олександрович Целуйко // Вісн. Харківського нац-го ун-ту ім. В.Н.Каразіна «Питання політології». – Харків, 2008. – № 810. – С. 229-237.
22. Хелд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж. Глобальные трансформации / Хелд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж. [пер.з англ.]. – М., 2004. – 421 с.
23. Beck U. Das Kosmopolitische Europa. – Frankfurt am M., 2004. – 174 s.
24. Harvey D. The New Imperialism. – New York : Oxford University Press, 2003. – 253 p.
25. Kagan R. Of Paradise and Power: America and the New World Order. – New York : Alfred A. Knopf, 2003. – 104 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення:

1. Арриги Дж. Глобальное правление и гегемония в современной миросистеме : [Электронный ресурс] / Джованни Арриги. – Режим доступа до статті: http://www.intelros.ru/pdf/Prognosis/Prognosis_3_2008/1.pdf.

2. Валлерстайн И. Три отдельных случая гегемонии в истории капиталистической мир-экономики : [Электронный ресурс] / Иммануил Валлерстайн. – Режим доступа до статті: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/vall_tri.php.

3. Протасов А.Ю. Системные циклы накопления Дж. Арриги и длинные волны инфляции : [Электронный ресурс] / А.Ю. Протасов. – Режим доступа до статті: <https://cyberleninka.ru/article/v/sistemnye-tsikly-nakopleniya-dzh-arrigi-i-dlinnye-volny-inflyatsii>.

4. Рахманов А.Б. Концепция зависимости А.Г. Франка : [Электронный ресурс] / А.Б. Рахманов. – Режим доступа до статті: <https://www.socio.msu.ru/vestnik/eng/archive/text/2013/2/03.pdf>.